

Diákolimpia előkészítő szakkör (Budapest, 2019. február 25.)

Régi feladatok

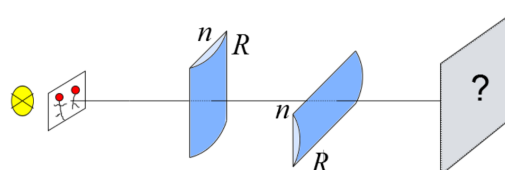
- 1. Termikus egyensúly reverzibilis úton.**
Két hőtartály között Carnot-gépet működtetünk, mekkora lesz a közös hőmérséklet? (A kezdeti hőmérsékletek: T_1 és T_2 , ahol $T_2 > T_1$, a hőtartályok hőkapacitása: C_1 és C_2 .)
- 2. Gibbs paradoxon, keveredési entrópia.**
Egymástól válaszfalal elzárt, V_1 és V_2 térfogatú két edényben azonos hőmérsékletű, azonos nyomású, n_1 és n_2 mólszámú, *különböző fajtájú* ideális gáz van. Ha a válaszfalat eltávolítjuk, akkor a két gáz összekeveredik.

- (a) Indokoljuk meg, hogy a folyamatban miért nem változik a hőmérséklet és a nyomás!
- (b) Határozzuk meg az entrópia-változást (az ún. keverési entrópiát), és fejezzük ki a gázok n_1 , n_2 mólszámaival!
- (c) Számítsuk ki az entrópia-változást, ha a két edényben azonos fajtájú gáz van!

Hogyan egyeztethető össze a kapott eredmény az entrópia Boltzmann-féle $S = k \ln W$ definíciójával, ahol W a mikroállapotok száma?

Új feladatok

- 1. Ellipszis pályák burkolója.** Az M tömegű, állónak tekinthető Naptól d távolságra levő, a Naphoz képest álló A pontból m tömegű ($m \ll M$) részecskéket lövünk ki állandó v sebességgel különböző irányokba. A tér mely tartományába jutnak el a kilőtt részecskék? (Tegyük föl, hogy a v sebesség olyan kicsi, hogy a kilőtt részecskék kötött pályán keringenek.)
- 2. Hengerlencsék.** Van két egyforma, vékony hengerlencsénk (egyik oldaluk sík, a másik egy R sugarú hengerpalást egy darabja, a törésmutatója n , lásd az ábrát!). A lencséket egy optikai padon elhelyezzük úgy, hogy egymásra merőleges legyen a tengelyük. A leképző rendszer egyik oldalán van egy megvilágított családi fotó, a fotótól d távolságra pedig egy ernyő, amin éppen éles képet látunk.

- (a) Hova kell ehhez elhelyezni a lencséket az optikai padon?
- (b) Hogyan néz ki a kép?
- (c) Mi történik, ha felcseréljük a két lencsét?

Régi válogatóverseny

- 3. Fermat-elv.** Vezessük le a Fermat-elvből a *a)* visszaverődés törvényét; *b)* törés törvényét; *c)* vékony lencsék képalkotásának törvényét, valamint a vékony lencsék fókusztávolságát megadó egyenletet!
- 4. Compton-szórás.** Egy Compton-szórási kísérletben nyugvó elektronokat bombáznak fotonokkal, melyek energiája megegyezik az elektronok nyugalmi energiájával. Mekkora a szórt fotonok és a visszalökött elektronok impulzusa közti szög abban az esetben, amikor a két impulzus nagysága megegyezik?
- 5. Röntgen-szórás.** Kezdetben nyugvó elektronokon röntgen-fotonok szóródnak 90° -os szögben. Mennyivel változik meg a fotonok hullámhossza?

Jó munkát!
Tasnádi Tamás